

Denysenko, V. N. (2006). Metod semanticheskogo polya i yazykovaya kartina mira (naimenovaniia izmeneniia v russkom iazyke) [Method of a semantic field and linguistic world picture (nominations of change in the Russian language)]. *Journal of RUDN, Series "Linguistics"*, 8, 5-16.

Denysova, S. P. (1996). *Typolohiia katehorii leksychnoi semantyky* [Typology of categories in lexical semantics]. Kyiv: Kyiv State Linguistic University Publishing.

Dzumatii, O. O. (2015). *Leksiko-semanticheskoe pole „FACE” v sovremennom anglijskom iazyke i rechi* [Lexical semantic field "FACE" in the modern English language and communication]. [doctoral dissertation, Odessa Mechnikov National University].

Kezina, S. V. (2010). *Semanticheskoe pole tsvetooboznachenij v russkom yazyke (diahronicheskij aspekt)* [Semantic field of colour nominations in Russian (diachronic aspect)]. [doctoral dissertation, Chelyabinsk State Pedagogical University].

Kobozeva, I. M. (2000). *Lingvisticheskaja semantika* [Linguistic semantics]. Moscow: Editorial URSS.

Levitskiy, V. V. (2006). *Semasiologija* [Semasiology]. Vinnytsia: Nova knyha.

Selivanova, O. O. (2006). *Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediia* [Modern linguistics: terminological encyclopedia]. Poltava: Dovkillia-K.

Formanova, S. V. (2021). Komponentnyi analiz iak odna iz metodyk strukturnoho metodu [Component analysis as one of techniques of structural method]. *Notes on Ukrainian Linguistics*, 28, 41-52.

Sheina, I. V. (2010). Leksiko-semanticheskoe pole kak universalnyi sposob organizatsyi iazykovoogo opyta [Lexical semantic field as a universal means of organization of linguistic experience]. *Journal of Moscow State Regional University. Series: Russian philology*, 2, 69-72.

Coetzee, J. M. (1999). *Waiting for Barbarians*. New York: Penguin Books.

Coetzee, J. M. (2006). *Slow Man*. New York: Penguin Books.

Coetzee, J. M. (1999). *Waiting for Barbarians*. New York: Penguin Books.

Coetzee, J. M. (2003). *Youth*. London: Vintage.

Cruse, A. (2000). *Meaning in Language: An Introduction to Semantics and Pragmatics*. New York: Oxford University Press.

Geeraerts, D. (2010). *Theories of Lexical Semantics*. Oxford: Oxford University Press.

Geeraerts, D. (2006). *Words and Other Wonders: Papers on Lexical and Semantic Topics*. Berlin: Walter de Gruyter.

Faber, P. B., Usón, R. M. (1999). *Constructing a Lexicon of English Verbs*. Berlin: Walter de Gruyter.

Finegan, E. (2008). *Language: Its Structure and Use*. 5th edition. Boston: Thompson Learning, Inc.

Simon-Vandenberg, A. M. (2007). *The Semantic Field of Modal Certainty: A Corpus-based Study of English Adverbs*. Berlin: Walter de Gruyter.

Dictionary.com. Retrieved 14 March 2022 from <http://www.dictionary.com>.

Longman Dictionary of Contemporary English. Retrieved 16 March 2022 from <http://www.ldoceonline.com>.

Macmillan English Dictionary. Retrieved 22 March 2022 from <http://www.macmillandictionary.com/>.

Merriam-Webster Dictionary. Retrieved 20 March 2022 from <https://www.merriam-webster.com>.

Oxford Learner's Dictionaries. Retrieved 18 March 2022 from <https://en.oxforddictionaries.com>.

УДК 811.112.2-42

**CONCEPTUAL SPACE OF GERMAN-SPEAKING MATRIMONIAL
CONFLICT CONVERSATIONAL DISCOURSE
КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПРОСТІР НІМЕЦЬКОМОВНОГО
МАТРИМОНІАЛЬНОГО КОНФЛІКТНОГО РОЗМОВНОГО ДИСКУРСУ**

Анастасія ГУЦОЛ

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

a.hutsol@chnu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0001-7022-2432>

The article deals with the conceptual space of matrimonial conflict discourse as a system of hierarchically organized and interrelated concepts, which are highlighted and analyzed according to their place in the discourse. The aim of the study is to establish the lingo-cognitive specifics of the conceptual space of German matrimonial conflict spoken discourse by identifying discourse-creating autochthons, their systematization, as well as detailed analysis. Research methods are based on the principles of both cognitive-discursive and system-structural linguistics in order to comprehensively analyze the cognitive resources of conceptual space. The inductive method is used to analyze the language material from its accumulation to further systematization and to establish its functional features in the German matrimonial conflict spoken discourse. Conceptual analysis within the construction method (to establish priority concepts) and statistical methods were also used, which allowed to determine the statistical significance of verbalized in the studied discursive forms of concepts, and, consequently, discourse-creating autochthons (the χ^2 -square) and determine the strength between researched concepts (contingency coefficient K). German matrimonial conflict discourse is a conflict-marked communication of people, which is characterized by symmetrical relations between communicators, assuming status-role equality and approximately the same age of speakers. The conceptual space of German matrimonial conflicting spoken discourse is a discursive configuration of multilevel and hierarchically ordered conceptual fillers of 506 concepts. The mental information quanta of the German matrimonial conflicting spoken discourse are represented by three macroconcepts: MENSCH / MAN, TÄTIGKEIT / ACTIVITY, UMGEBUNG / ENVIRONMENT, which, in turn, are represented by the concepts below.

Key words: concept, conceptual space, family discourse, German matrimonial conflict spoken discourse.

У статті досліджується концептуальний простір німецькомовного матримоніального конфліктного розмовного дискурсу як система ієрархічно впорядкованих та взаємозалежних концептів, які виділяються та аналізуються згідно їх питомої ваги у дискурсі. Метою дослідження є аналіз концептуального простору німецькомовного матримоніального конфліктного розмовного дискурсу, зокрема встановлення та розгляд дискурсотвірних концептів-автохтонів цього підвиду дискурсу та їх розташування у концептосистемі згідно питомої ваги. У процесі дослідження німецькомовного матримоніального конфліктного розмовного дискурсу застосовано методи когнітивно-дискурсивної та системно-структурної лінгвістики, що уможливило комплексний підхід до аналізу концептуального простору цього підвиду дискурсу, зокрема застосовано індуктивний метод, концептуальний аналіз у межах конструкційного методу та лінгвостатистичні методи (критерій χ^2 та коефіцієнт взаємної спряженості Чупрова K). Німецькомовний матримоніальний конфліктний дискурс розуміється як конфліктно марковане спілкування людей, що характеризується симетричними стосунками між комунікантами, передбачаючи статусно-рольову рівність та приблизно однаковий вік мовців. Концептуальний простір інтерпретується як, передусім, система взаємопов'язаних та ієрархічно впорядкованих концептів, серед яких пріоритетними є дискурсотвірні концепти-автохтони. На тлі німецькомовного матримоніального конфліктного розмовного дискурсу встановлено 506 таких концептів-автохтонів, подальший аналіз та систематизація яких визначила три макроконцепти-домени: TÄTIGKEIT / ДІЯЛЬНІСТЬ, MENSCH / ЛЮДИНА, UMGEBUNG / ОТОЧЕННЯ.

Ключові слова: концепт, концептуальний простір, сімейний дискурс, німецькомовний матримоніальний конфліктний розмовний дискурс.

Вступ. Дослідження сімейної комунікації перетворилось на привабливий об'єкт лінгвістичних досліджень не так давно, адже досі цей феномен розглядався переважно з позицій соціології, психології, педагогіки, економіки, права, етнографії та ін., що визначає актуальність нашого дослідження. На сьогодні помітна тенденція до міждисциплінарних студій у сфері сімейної комунікації, насамперед крізь призму соціолінгвістики та психолінгвістики, де сім'я виступає своєрідною мікромоделлю суспільної структури, соціокультурного досвіду держави і, разом з тим, є досить стійкою групою людей, між якими відбувається особисте спілкування та взаємодія. Сімейний дискурс є одним із найхарактерніших проявів неофіційного / побутового / буденного спілкування, оскільки домашнє середовище надає можливість контакту з «людиною без маски», відкритим, щирим партнером.

Під дискурсом розуміємо «ситуативно зумовлену інтерсуб'єкту мовленнєво-розумову діяльність, спрямовану на взаємну орієнтацію у життєвому просторі на основі надання мовній формі семіотичної значущості» (Мартинюк, 2012, с. 11). Сімейний дискурс – це «домашнє побутове спілкування спільно проживаючих людей, які кровно пов'язані родинними зв'язками

або вступили у родинні стосунки, в межах якого виділяють парентальний (комунікація батьків і дітей), матримоніальний (інтерація між чоловіком та дружиною) і дискурс сіблінгів (спілкування між дітьми)» (Осовська, 2013, с. 68).

Для будь-якого дискурсу притаманний набір концептів, які, у свою чергу, формують концептуальний простір дискурсу – «ієрархічно впорядковану систему, яка конститується ментальними одиницями висхідного та низхідного порядку» (Стуліна, 2011, с. 7). Проте ми не можемо розглядати ряд концептів в дискурсі просто як сукупність елементів, лише перерахувавши їх. Дискурсотвірними є саме неповторні комбінації концептів та їх «індивідуальний характер», що, власне, і є лейтмотивом того чи іншого дискурсу.

Метою дослідження є аналіз концептуального простору німецькомовного матримоніального конфліктного розмовного дискурсу (НМКРД), зокрема встановлення та розгляд дискурсотвірних концептів-автохтонів цього підвиду дискурсу та їх розташування у концептосистемі згідно питомої ваги. **Матеріалом** для дослідження послуговували 1000 конфліктно маркованих діалогів розмовного матримоніального дискурсу.

Методи дослідження. У процесі дослідження НМКРД застосовано методи когнітивно-дискурсивної та системно-структурної лінгвістики, що уможливило комплексний підхід до аналізу концептуального простору НМКРД. На першому етапі процес аналізу лексичної наповнюваності НМКРД відбувався шляхом виокремлення у ньому іменників, дієслів та прикметників. Для цього застосовано традиційний для структурної лінгвістики *індуктивний метод*. На другому етапі застосовано *категоризацію* корпусу НМКРД: концепт → парцела (набір концептів) → домен (набір парцел). Для верифікації даних та визначення дискурсотвірних парцел, які є пріоритетними в межах НМКРД, використано *статистичні методи* дослідження, а саме *критерій χ^2* та *коефіцієнт взаємної спряженості Чупрова К*. На третьому етапі процедура аналізу вимагала систематизації матеріалу дослідження на кшталт тематичного групування дискурсотвірних парцел у домени, які є вершиною системної організації ментального ресурсу НМКРД. На четвертому етапі НМКРД розглядається як складна багатогранна ієрархічно впорядкована система концептів.

Результати та обговорення. Сфера діяльності людини відбивається в її мовних іпостасях, що корелює із когнітивними механізмами у вигляді складної системи концептів та їх взаємозв'язків. Власне такі зв'язки одних концептів з іншими та опис їх ієрархічної структури формує когнітивно-концептуальну карту певного дискурсу, де важливими елементами виступають значущі, або домінуючі концепти.

«Концептуальний простір німецькомовного матримоніального конфліктного розмовного дискурсу базується на 506 концептах виділених методами статистичного аналізу, які, згідно їх питомої ваги у концептосистемі, будемо вважати автохтонами цього дискурсу» (Гуцол, 2015, с. 122) – «концептуальні константи дискурсу, до яких слід віднести домінуючий (типовий, характерний, високоймовірний, прогнозований) і регулярно реалізований набір концептів» (Приходько, 2008, с. 245). Слід зазначити, що в не всі автохтони є рівнозначними між собою і за місцем в ієрархії поділяються на мега-, макро-, гіпер-, мезо- і катаконцепти. *Мегаконцепти* займають найвищий щабель в ієрархічній організації концептосистеми і «можуть бути інтерпретовані як концепт-ідея, що складається з *макроконцептів*» (Приходько, 2008, с. 224-225), де останні представляють собою «своєрідні домени» (Морозова, 2005, с. 65). Таким чином, макроконцептами матримоніального конфліктного розмовного дискурсу є MENSCH / ЛЮДИНА, TÄTIGKEIT / ДІЯЛЬНІСТЬ, UMWELT / ОТОЧЕННЯ.

Нижчою ланкою таксономії вирізняються *гіперконцепти*, «виступаючи родовими парцелами відносно їхніх видових конструктів – *мезоконцептів*, таксонів ще більше наближених до життєвого світу людини» (Приходько, 2008, с. 225). Найдрібнішими та, в той же час, неподільними елементами в концептосистемі є *катаконцепти*, які репрезентують конкретні (не)матеріальні явища, позбавлені абстракції.

Дослідження фактичного матеріалу НМКРД засобами статистичного аналізу дозволила виявити ряд гіперконцептів (доменів): «ZEIT, GEFÜHL, FEST, GELD, ARBEIT, STUDIUM, ERHOLUNG, BEWERTUNG, BEZIEHUNG, BEWEGUNG, AUSSEHEN, ANFANG/ENDE»

(Гуцол, 2015, с. 122), які тісно примикають один до одного та разом утворюють концептуальний простір НМКРД. Розглянемо їх детальніше.

«Гіперконцепт ZEIT / ЧАС фіксує певний період чи його проміжок, визначає тривалість та протяжність подій, а також слугує орієнтиром буття. Час постає як форма відношення та сприйняття людиною навколишнього середовища, що свідчить про тісний зв'язок фактора «людини» та «часу» в побудові мовної картини світу» (Гуцол, 2015, с. 122). Даний хронотоп поділяється на 2 мезоконцепти: *МЕТРИЧНИЙ* (відображає ідею кількості та сприймається мовленнєвою особистістю як одиниця виміру) та *ЕКЗИСТЕНЦІЙНИЙ ЧАС* (його головним фактором є відчуття, переживання й оцінка часових властивостей процесів, подій і станів) (Белозьорова, 2005). Кожен із них як частина гіперконцепту профілізується притаманним йому набором дрібніших таксонів – темпоральними катаконцептами.

Так, до мезоконцепту *МЕТРИЧНИЙ ЧАС* відносимо таксони на позначення виміру або обчислення часу: період доби (MORGEN «*Der hat mich immer so eklig angefasst morgens im Bad.*», NACHT «*Ich wollte nur eine Nacht durchschlafen, aber du hast geschrien wie am Spieß.*», TAG «*Die Arbeit, jeden Tag in die Stadt.*», ABEND «*Du musst abends schlafen.*») і т.д.), дні тижня (FREITAG «*Du, gehen wir noch in eine Disko? - Ja? - Nein. Bitte. Heute ist Freitag, bitte, bitte, bitte. Lass uns tanzen gehen.*») і т.д., місяці (AUGUST «*Ich brauch dir was zu sagen ... meine Mutter kommt zu uns im August*») і т.д.), фіксована тривалість (SEKUNDE «*Ich dachte nicht eine Sekunde daran.*», STUNDE «*Ich geb' dir 24 Stunden. Dann will ich dich hier nicht mehr sehen!*»), MONATELANG «*...er war geschwächt durch die monatelange Krankheit.*») і т.д.).

Мезоконцепт *ЕКЗИСТЕНЦІЙНИЙ ЧАС* вміщує катаконцепти нефіксованої тривалості (MOMENT «*Hey, was ist los? Was ist mit dir? Zeig uns, was du fühlst in diesem Moment.*», AUGENBLICK «*Versetz dich einen Augenblick in mich.*», ZEITFENSTER «*Sag mal, kannst du deine Klamotten auch mal wegräumen? Aber zeitnah! Nicht dass sich dein Zeitfenster wieder verschiebt.*») і т.д.), періодичності (STÄNDIG «*Quatsch, ich guck dich ständig an und denk genau das.*», IMMER «*Du kannst immer nur übertreiben.*»; «*Wenn du jetzt gehst, dann kannst du auch für immer gehen!*», «*Ich hab das schon 100-mal erlebt und das ist immer der Anfang von 1.000 Dingen, die nicht gehen für mich in 'ner Beziehung, wenn man sich liebt und sich respektiert.*», EWIG «*Dabei dachte ich, deine ewige gute Laune käme davon, dass du verliebt bist.*», OFT «*Sonst noch was, wie oft wir Sex haben?»*) і т.д.), проміжку часу з точки зору мовлення (VERGANGENHEIT «*Ich will ... die Vergangenheit ändern indem ich dich vernichte.*», JETZT «*Spinnst du jetzt, oder was?»*», SPÄTER «*Was wäre denn, wenn du später feststellen musst, dass diese Zeit, jetzt, bereits die glücklichste deines Lebens gewesen ist?»*», NEULICH «*Und erst neulich hattest du einen multiplen Orgasmus!*»), і т.д.) та ін.

Гіперконцепт ARBEIT / РОБОТА являє собою «ментальне утворення, у складі якого мовна свідомість виділяє такі компоненти: понятійний (цілеспрямована діяльність, що вимагає розумової або фізичної напруги, спрямована на виробництво чого-небудь або на досягнення результату й протиставлювана байдикуванню, неробству й відпочинку); образний (людина або інша жива істота, напружено виконуюча необхідні для життя дії); ціннісний (позитивна оцінка бажання й негативна оцінка небажання працювати, позитивна оцінка вміння й негативна оцінка невміння працювати, негативна оцінка примусової й малоефективної праці)» (Приходько, 2008, с. 155-156). Мезоконцептами тут виступають *ПРОФЕСІЯ* (вербалізується на базі таких катаконцептів, як BÄCKER «*Wo du bist? Wo du warst? – Beim Bäcker. – Und wieso bist du da nicht ans Telefon gegangen? – Weil ich's nicht gehört hab. – Beim Bäcker nicht gehört, ist klar.*», ARZT «*Der Arzt hat gesagt, ich soll keine Teigsachen essen. Dann friss Scheiße!*», SCHRIFTSTELLER «*Schriftsteller willst du werden, aber was tust du dafür? Lässt du dich in der Küche 'rumschubsen, fährst Essen auf Rädern aus oder schufstest am Bau. Statt dass du mal den Arsch hochkriegst.*», LEHRERIN «*Es gibt nichts auszudiskutieren! Als ob's nicht gereicht hätte, dass ich meine Lehrerin begrabscht hab.*») і т.д.), *УСТАНОВА (FIRMA* «*Aber als du mir die Firma überschrieben hast, warst du kurz vor der Pleite ...*», *POLIZEI* «*Falls die Polizei dich erwischt, kennst du uns nicht.*», *WERBUNG* «*Diese Bitex-Brille kommt doch nicht aus deinem Herzen, die wird dir von der Werbung eingeredet.*») і т.д.), *ПОСАДА (BOSS* «*Du bist der Boss? Nur ein kleiner Boss.*») і т.д.).

«Гіперконцепт BEWEGUNG / РУХ характеризує той чи інший процес або дію, номінуючись як одиниця людського знання про кінетичний фрагмент картини світу. Слід підкреслити, що рух по праву вважається одним із перших дій, усвідомлених людиною» (Гуцол, 2015, с. 124). «Охоплюючи цілеспрямовану діяльність, рух до поставленої мети, даний концепт специфікується у різновид руху без обмежень, що уможлиблює дії індивідуума за власною волею» (Бехта, 2010, с. 170). Розвідка фактичного матеріалу виявила наявність у гіперконцепті BEWEGUNG / РУХ два мезоконцепти: СПРЯМОВАНІСТЬ та НЕСПРЯМОВАНІСТЬ. До першої категорії відносимо такі катаконцепти, як GEHEN «*Jedenfalls gehst du nicht mehr zu diesem Betrüger.*», «*Du küsst jeden, hau ab, du Schlampe, geh weg!*» KOMMEN «*Was ist passiert? Warum bist du später gekommen?*» «*Ich hätte auch nicht immer Lust gehabt, zu mir nach Hause zu kommen.*» ABHAUEN «*Hau ab! Hau ab, verdammt noch mal!!! Ich will dich nie wiedersehen!*», «*Aber nun kannst du abhauen.*», FAHREN «*Ich fahre! Lass mich mal fahren. – Nein! – Doch, jetzt lässt du mich mal fahren. Ich fahre. Hör doch mal auf. – Was? – Ich fahre heute!*», «*Hey fahr nicht so schnell. – Ich fahr zügig.*», AUSSTEIGEN «*Aussteigen! – Ich sagte aussteigen! – Warum denn?! – Weil in meinem Bus für solche gottlosen Hunde wie ihr es seid kein Platz ist! Aussteigen, du auch!*», SETZEN «*Halt den Mund und setz dich hin!*», «*Setz dich wieder hin, sonst hau ich dir was vorn Kopp!*» та ін. До другого мезоконцепту зараховуємо такі концепти, як BEWEGEN «*Beweg dir! Du dummes kleines Mädchen!*», «*Beweg deinen Arsch!*», DREHEN «*Wir drehen uns doch nur im Kreis.*», TANZEN «*Hey, jetzt tanzt doch mal mit 'nem Kerl. – Lass mich los!*», BEEILEN «*Juli, beeil dich jetzt bitte, verdammt noch mal!*» та ін.

«Гіперконцепт GEFÜHL / ПОЧУТТЯ виражає внутрішній світ людини, за допомогою якого вона сприймає усі абстрактні поняття (життя, простір та ін.) у вигляді загально універсальних і культурно специфічних уявлень про навколишній світ. Так як даний гіперконцепт відноситься до емоційних концептів, йому притаманна абстрактність, плинність та невловимість в мові, адже не всі почуття піддаються вербальній інтерпретації. На тлі НМКРД виділяємо позитивно та негативно марковані концепти на позначення почуттів» (Гуцол, 2015, с. 124). До позитивно маркованих відносимо катаконцепти RUHE «*Lassen sie mich in Ruhe, dann lasse ich sie auch in Ruhe*», «*Ich will meine Ruhe haben*», LIEBE «*Und dass es wichtig ist, dass jeder sein Leben lebt, obwohl wir uns lieben*», «*Wirst du mich nie mehr so lieben wie gestern?*», GLÜCK «*Es gibt sowas wie eine Sanduhr des Glücks ... und das Glück rieselt einfach durch und man merkt es noch nicht einmal...*», ORGASMUS «*Ich würd nie 'nen Orgasmus vorspielen. Wenn ich komme, dann komme ich*», VERGNÜGEN «*Jeder hat nur noch seine... Sein eigenes Vergnügen im Kopf*», MUTTERGEFÜHL «*Entwickle Muttergefühle oder ich schmeiß' dich raus! Wenn du Muttergefühle willst, hau ab nach Stuttgart, zu Mami*», RESPEKT «*Ich hab das schon 100-mal erlebt und das ist immer der Anfang von 1.000 Dingen, die nicht gehen für mich in 'ner Beziehung, wenn man sich liebt und sich respektiert*», «*Eine Konstellation, die früher oder später scheitert, aus Mangel an Respekt oder was weiß ich*» та ін. Базу негативно маркованих катаконцептів складають ANGST «*Ich habe keine Angst vor dir! Ich werde dich vernichten!*», «*Was ist los? Hast du Angst oder was? – Ich hab keine Angst. Wovor soll ich Angst haben? – Keine Ahnung wovor du Angst hast. Hast du Angst? – Ich hab keine Angst. – Ich rede mit dir, hast du Angst? Hä?*», SCHULD «*Unser Sohn ist tot. Durch deine Schuld!*», «*Mann, reg dich ab. – Ich reg' mich aber nicht ab, weil das ist alles deine Schuld! – Meine Schuld? – Ja, deine Schuld! – Wieso ist das jetzt alles meine Schuld? – Weil dieser ganze Scheißmist deine Schuld ist, deshalb!*», ÄRGER «*Jakob, warum machst du nur Ärger?*», SCHMERZ «*Also jedenfalls würdest du damit nicht so viel Schmerz bereiten*», та ін.

«Гіперконцепт FEST / СВЯТО об'єднує дні, які є особливими чи визначними для індивідуума з тієї чи іншої причини» (Гуцол, 2015, с. 125) та, разом з тим, входять в лексикон матримоніальної конфліктної інтеракції. До арсеналу гіперконцепту FEST / СВЯТО відносимо мезоконцепти РЕЛІГІЙНЕ СВЯТО (вербалізується на базі катаконцептів WEIHNACHTEN «*Ihr Vater hat Weihnachten fast das ganze Heim abgefackelt*», OSTERN «*Was machst denn du hier? Ist schon wieder Ostern?*» та ін.), ОСОБИСТЕ СВЯТО (HOCHZEIT «*Du weißt, wie viel mir die Hochzeit bedeutet*», GEBURTSTAG «*An meinem Geburtstag hat er mich geschlagen*», «*Heute ist mein Geburtstag. Das ist alles*» та ін.) та ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПИТАННЯ (FEST «*Ich dachte, wir*

machen ein Fest. Laden Leute ein», FEIER «*Weil ich abgehauen bin. Zu dir und Papa, zu der Feier*» та ін.).

«Гіперконцепт GELD / ГРОШІ являє собою матеріально-ціннісний аспект, що, без перебільшення, відіграє значну роль в житті кожного індивідуума» (Гуцол, 2015, с. 126). Крім того, «особливості відношення різних народів до грошей у значній мірі сформовані сучасним економічним станом, а також менталітетом нації» (Палеева, 2010, с. 8). Винесення в ієрархічній організації автохтонів концепту GELD / ГРОШІ на рівень гіперконцепту свідчить про його важливість в мовній картині світу членів сім'ї зі статусно-рольовими конфігураціями дружини та чоловіка під час конфліктної інтеракції. Аналіз матеріалу дослідження дав змогу виявити ряд мезоконцептів, а саме ВАЛЮТА, в склад якого входять катаконцепти MARK «*Ich bezahle nicht hundertzwanzig Mark für den Schrott*», EURO «*Regst dich auf wegen 100 Euro!*», FRANK «*Verdammt, ich habe 20.000 Franken in diese Hochzeit investiert ...*» та ін.; ДОРОГОЦІННИЙ МЕТАЛ, який вміщує катаконцепти GOLD «*Es ist doch echtes Gold!!!*» та ін., а також ЗАМОЖНІСТЬ, репрезентований катаконцептами PLEITE «*Aber als du mir die Firma überschrieben hast, warst du kurz vor der Pleite...*», MILLIARDE «*... diesen einst wirklichen Traum hab ich nicht vergessen. Ich will ihn errichten mit meinen Milliarden, ...*», PRIVATVERMÖGEN «*... und du hattest Schiss, dass sie dir dein Privatvermögen wegpfanden*» та ін.

«Гіперконцепт STUDIUM / НАВЧАННЯ репрезентує спосіб нагромадження функціональних вмінь для подальшого отримання роботи з однієї сторони, а також формування людини з точки зору його розумових здібностей та навичок з іншої. Для НМКРД, вочевидь, він є значущим фактором для сімейного добробуту, а також забезпеченого майбутнього дітей» (Гуцол, 2015, с. 126). Нами зафіксовані наступні мезоконцепти як вербалізатори гіперконцепту STUDIUM / НАВЧАННЯ: НАВЧАЛЬНИЙ ПРЕДМЕТ, УЧАСНИКИ та НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД. До першого відносимо катаконцепти WIRTSCHAFT «*Ingrid hilft in der Wirtschaft*», KLAVIERUNTERRICHT «*Jedenfalls hat er sie heute nicht zum Klavierunterricht*», WELTGESCHICHTE «*Du fährst weiterhin in der Weltgeschichte rum, machst, was du willst, und darüber hinaus hast du eine Familie*» та ін. Учасниками навчального процесу є ЛЕКТОР «*Dieser neue ... – Wen meinst du? – Den neuen Lektor. Der ist ok*», STUDENT «*Ich möchte, dass du endlich einen Job findest, statt nur immer zu studieren*» та ін. Локація навчання представлена катаконцептами UNI «*Ich weiß doch noch gar nicht, ob ich das mit der Uni überhaupt machen will*», SCHULE «*Ich schick dich in den Kinderladen, in die Montessori-Schule, in die antiautoritäre Nachmittagsbetreuung und bei der erstbesten Gelegenheit wirfst du dich diesen kapitalistischen, engstirnigen Kleingeistern an die Backe?!*» та ін.

«Гіперконцепт ERHOLUNG / ВІДПОЧИНОК є категорією егоцентричної та соціоцентричної сфер діяльності індивіда з метою самовідновлення» (Гуцол, 2015, с. 127). Розвідка корпусу НМКРД не виявила жодного мезоконцепту, таким чином, гіперконцепт ERHOLUNG / ВІДПОЧИНОК профілізується набором таксонів найнижчого гатунку – катаконцептами, а саме MUSIK «*Du musst mir sagen, was dir wichtiger ist. Deine Musik oder die Liebe*», DISKO «*Du, gehen wir noch in eine Disko? – Ja? – Nein. Bitte. Heute ist Freitag, bitte, bitte, bitte. Lass uns tanzen gehen. Wir gehen jetzt in eine Disko. – Bitte!*», FILM «*Sei ehrlich! Ich glaube nicht, dass du den Film zum 1. Mal gesehen hast*», URLAUB «*Muss ich jetzt eine Meldung schreiben? Einen Tag vor meinem Urlaub?*», KINO «*Das hier ist kein Kino!*», PARTY «*Warum bist du dann hier, geh zur Party, das willst du doch?*», SHOW «*Gitti, kannst du mal mit dieser Show aufhören?*» та ін.

«Гіперконцепт BEWERTUNG / ОЦІНКА фокусує свою увагу на оцінних конфігураціях індивідуума з приводу його розумових, поведінкових та ін. якостей, а також зовнішнього вигляду. Так, оцінний компонент тут виражає відношення мовця до іншої особи і, таким чином, носить суто суб'єктивний характер» (Гуцол, 2015, с. 127), адже, за словами Н. Д. Арутюнової «людина повинна пропустити його (світ) крізь себе» (Арутюнова, 1999, с. 181). «Процедура характеристики однієї особи іншою являє собою складний пізнавальний, тобто когнітивний процес, на основі якого створюються безпосередні, інтуїтивні знання, які, в свою чергу, формують судження та виражають естетичне та етичне відношення бо особистості» (Гуцол, 2015, с. 127). Арсенал даного гіперконцепту формують мезоконцепти ПОЗИТИВНА та

НЕГАТИВНА ОЦІНКА. До переліку катаконцептів із позитивно-оціночним компонентом відносимо PRINZ/-ESSIN «*Was kommt raus? Dass du kein Prinz bist und ich keine Prinzessin*», LIEBCHEN «*Jetzt hör mir mal gut zu, Liebchen. Ich war immer für euch da ...*», BLONDIE «*Es geht nicht um dich. Es geht nicht um irgendeinen Blondie. Es geht um Pia. Hast du das vergessen?*», SCHATZI «*Schatzi, können wir jetzt los?*», SEXBESTIE «*Josch ist ein zurückhaltender, vollkommen anständiger Mensch, nachdem ich genügend Jahre mit einer Sexbestie verbracht habe!*», FRAUENHELD «*Spiel hier bloß nicht den Frauenhelden*», HIPPIE «*Wie die sich anzieht! Wie so 'n Hippie*» і т.д. До мезоконцепту із негативно конотованими катаконцептами примикають так звані антиконцепти – «ментальні одиниці, які виражають певну антицінність» (), наприклад IDIOT «*Halt die Schnauze, du bist so ein Vollidiot!*», «*Du machst immer alles kaputt, du Idiot*», HURE «*Du Hure! Hau ab hier!*», «*Zu Recht! Das könnte dir so passen, Hure!*», SCHWEIN «*Du Schwein! Du alter Bock!!! Ich hasse dich!!!*», «*Männer sind solche Schweine!*», TYP «*Der Typ war ein Arschloch ...*», «*Typen wie dich kenne ich viele*», BETRÜGER «*Jedenfalls gehst du nicht mehr zu diesem Betrüger*», VERRÄTER «*Jetzt fall mir noch in den Rücken, du Verräter. Ich hätte dich auch rausgeschmissen*», ARSCHLOCH «*Du bist ein richtiges Arschloch.*», «*Lass mich in Ruhe, du Arschloch!*», MARIONETTE «*Was, du kamst und stahlst meines Liebsten Herz. Du Marionette, du!*», MISTKERL «*Und wenn ausgerechnet du ihn magst, dann ist er bestimmt genauso ein Mistkerl, wie ich immer gedacht habe!*», SCHWÄCHLING «*Warum liebst du mich nicht mehr? Weil du ein Schwächling bist*», MONSTER «*Du bist mit dem einzigen Monster in der Familie verheiratet*», «*Ich hab genug du Monster!*», FEIGLING «*Kein Wort mehr will ich von dir hören, elender Feigling!*» і т.д.

«Гіперконцепт BEZIEHUNG / СТОСУНКИ вирізняється високим рівнем абстрактності та фокусує свою увагу не на предмети реального чи уявного світу, а на різного роду відносини, в які вступають члени сім'ї» (Гуцол, 2015, с. 128). Як відомо, для того щоб жити повноцінно в шлюбі, не обов'язково узаконювати свої стосунки. Тому мезоконцептами в межах гіперконцепту BEZIEHUNG / СТОСУНКИ ми вважаємо ОФІЦІЙНІСТЬ (VERHEIRATET «*Das ist der beste Scheidungsgrund. – Du bist noch nicht mal verheiratet ...*», «*Wir sind immer noch verheiratet. – Nicht mehr lange!*», SCHEIDUNG «*Ich hatte nicht den Mut. Ich werde die Scheidung einreichen*», «*Ich will die Scheidung. Ich habe lange darüber nachgedacht*», EHE «*Für mich ist diese Ehe noch nicht beendet*», «*Ich hab mein Leben in diese Ehe investiert*» та ін.) і СКЛАДОВІ ЧАСТИНИ (KONTAKT «*Ich sage es nur einmal, Martin: ich verbiete dir jeden Kontakt mit Julia Hausmann und weiteren Personen aus ihrem Umfeld*», FLIRT «*Es ist ja nicht mehr nur so ein Flirt*», SEX «*Es war nur blöder Sex. Rein, raus, fertig, aus.*», SEXUALLEBEN «*Ich will mit dir über unser Sexualleben reden. Ich schaffe das nicht mehr*», BEZIEHUNGSPROBLEM «*Wieso verabredest du dich mit Marie? – Weil sie meinen Rat als Mann braucht. – Deinen Rat als Mann? – Ja. Irgendwelche Beziehungsprobleme. – Machst du jetzt den Beziehungsberater für die doofe Gans, oder was?*» і т.д.).

«Гіперконцепт AUSSEHEN / ЗОВНІШНІЙ ВИГЛЯД об'єктивує оціночну характеристику людини на основі перцептивних відчуттів (найчастіше – візуального), адже саме «з першого погляду» людина справляє певне враження на оточуючих, а ті, в свою чергу, вибудовують конкретну «картину» особистості» (Гуцол, 2015, с. 129). Профілізацію гіперконцепту AUSSEHEN / ЗОВНІШНІЙ ВИГЛЯД забезпечують такі мезоконцепти, як ОДЯГ (AN/AUS/UMZIEHEN «*Franzi, ... du kannst deine Strumpfhosen ausziehen ...*», «*Hast du gar nichts zum Anziehen dabei?*», «*Ich möchte, dass du dich jetzt ausziehst, ganz langsam und ganz raffiniert, damit du zeigst, wie eine kleine Hure Liebe macht*», ANHABEN «*Und warum seid ihr dann rot angezogen und habt die Ketten an?*», «*Kann dir doch scheißegal sein, was ich anhabe*», KLEID «*Gebt mir schnell ein paar Kleidungsstücke*» і т.д.), ФІГУРА (SCHLANK «*Deine schlanke Figur lockt mich an*», MOLLIG «*Ich kann nicht mehr ertragen, dass neben mir eine Kuh ist. – Du möchtest mollig sagen, ja?*» і т.д.), РИСИ ОБЛИЧЧЯ (BLAUÄUGIG «*Mein großer Wunsch ist ein blauäugiges Mädchen*», STUPSNASE «*Du hast eine sehr komische Stupsnase*» і т.д.).

Гіперконцепт ANFANG/ENDE / ПОЧАТОК/КІНЕЦЬ виражає початкову та кінчну точку дії, руху, події чи стану та вербалізується безпосередньо такими ката концептами, як AUFHÖREN «*Hör auf mit dem kindischen Kram Klaus, ... ich erkenn dich kaum wieder*», «*Unser Leben ist wie ein Blitz am Himmel ... hör auf damit!*», ANFANGEN «*Was ist los? Fang nicht auch*

noch an. Ich muss heim», «Fang doch nicht an, du Eierloch», VORBEI SEIN «Ich wollte, dass es vorbei geht. Hör auf zu jammern!», «Sieht so eine Frau aus, deren Leben vorbei ist?», BEENDEN «Für mich ist diese Ehe noch nicht beendet», STOPPEN «Wir wollten doch einmal bis zum Ende durchkommen, ohne Unterbrechung, oder? Du hast doch gestoppt», ABBRECHEN «Wir brechen das Thema jetzt ab», AUS SEIN «Es ist aus! Ende!» та ін.

Висновки. Таким чином, усі наведені вище гіперконцепти (домени) та їх вербалізатори – концепти нижчого рангу – виконують роль автохтонів НМКРД. Значущість цих концептів полягає, перш за все, у їх дискурсотвірній функції, на основі чого формується концептуальний простір цього дискурсу. Зафіксованими для розмовної форми репрезентації матримоніального конфліктного дискурсу є 506 пріоритетних концептів, об'єднаних у макроконцепти MENSCH / ЛЮДИНА, TÄTIGKEIT / ДІЯЛЬНІСТЬ, UMWELT / ОТОЧЕННЯ, що є особливістю концептуального простору НМКРД. Це свідчить про унікальність і неповторність НМКРД у порівнянні із іншими дискурсами. Перспективу вбачаємо у моделюванні когнітивно-концептуальної карти НМКРД, а саме виявлення перетину концептів та визначення типу їх взаємозв'язків.

Список літератури

- Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека. Москва : «Языки русской культуры». 1999. 896 с.
- Белозорова Ю. С. Когнітивно-дискурсивна концептуалізація часу в сучасній німецькій мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Запоріжжя : ЗДУ, 2005. 22 с.
- Бехта І. Концептосистема англomовного дискурсу постмодернізму. Наукові записки Кіровоградського держ. педагогічного університету ім. В. Винниченка. Серія : «Філологічні науки» (мовознавство). 2010. Випуск 89(5). С. 167-173.
- Гуцол А.М. Німецькомовний матримоніальний конфліктний дискурс: когнітивний вимір : дисертація ... канд.філол.наук : 10.02.04. Чернівці, 2015. 224 с.
- Мартинюк А. П. Словник основних термінів когнітивно-дискурсивної лінгвістики. Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2012. 196 с.
- Морозова Е. И. Ложь как дискурсивное образование : лингвокогнитивный аспект. Харьков : Экограф, 2005 . 300 с.
- Осовська І. М. Сучасний німецькомовний сімейний дискурс : ментальний і вербальний ресурс : монографія. – Чернівці : Видавничий дім «РОДОВІД», 2013. 402 с.
- Палеева Е. В. Способы вербализации концепта ДЕНЬГИ средствами английского и русского языков ; автореф. дис. ... канд. філол. наук :10.02.19 – теория языка. Курск, 2010. 18 с.
- Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. Запоріжжя : Прем'єр, 2008. 332 с.
- Стуліна М. В. Німецький постмодерністський дискурс: лінгвоконцептуальний та лінгвопоетичний аспекти: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Одеса, 2011. 20 с.

References

- Arutjunova, N.D. (1999). *Jazyk i mir cheloveka* [Language and world of a human]. Moscow. 896 p.
- Belozjorova, Y.S. (2005). *Rohnityvno-dyskursyvna konzeptualizacija chasy v suchasnij nimezkij movi* [Cognitive-discursive conceptualization of time in modern German]. Zaporishshja: ZDU. 22 p.
- Bechta, I. (2010). *Konzeptosystema anhlomovnoho dyskursu postmodernismu* [Conceptual system of English-language discourse of postmodernism]. KDPU. Vol. 89(5). P.167-173.
- Gutsol, A.M. (2015). *Nimecjkomovnyj matrymonialjnyj konfliktnyj dyskurs: kohnityvnyj vymir* [German Matrimonial Conflict Discourse: cognitive aspect]. Chernivtsi. 224 p.
- Martynjuk, A.P. (2012). *Slownyk osnovnyh terminiv kohnityvno-dyskursyvnoji lnhvistyky* [Dictionary of basic terms of cognitive-discursive linguistics]. Ch. 196 p.
- Morozova, E.I. (2005). *Losh kak diskursivnoje obrazovanije: lnhvokohnityvnyj aspekt* [Lie as a discursive formation: linguo-cognitive aspect]. Charkov: Ekohraf. 300 p.
- Osovjska, I.M. (2013). *Suchasnyj nimezkomovnyj simejnyj dyskurs: mentaljnyj i verbaljnyj resurs* [Modern German family discourse : a mental and verbal resource]. Chernivtsi. 402 p.
- Palejeva, E.V. (2010). *Sposoby verbalizacii koncepta denjhi credstvami anhljiskoho i russkoho jazikov* [Ways of verbalization of the concept MONEY in English and Russian languages]. Kursk. 18 p.

Prychodjko, A.M. (2008). *Koncepty i konceptosystemy v kohnityvno-lyskursyvnij paradyhmi linhvistyky* [Concepts and concept systems in the cognitive-discursive paradigm of linguistics]. Zaporishshja: Premjer. 332 p.

Stulina, M.V. (2011). *Nimeckijj postmodernistskyj dyskurs: linhvokonceptualjnij ta linhvopoetychnij aspekty* [German postmodern discourse: linguistic-conceptual and linguistic-poetic aspects]. Odesa. 20 p.

УДК 811.112:316.7

REPRESENTATION OF THE CONCEPT HELD IN THE GERMAN LANGUAGE INTERNET DISCOURSE

ВІДОБРАЖЕННЯ КОНЦЕПТУ HELD У НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСІ

Галина ІВАСЮК

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

g.ivasjuk@chnu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-7630-2481>

The article deals with the specifics of the use of the concept HELD in the Modern German-language Internet discourse. The archetype of the hero is an important structure of both the individual and the collective unconscious, an element of both social and political culture of the nation. The semantic content of this archetype for the German people can be explored through the prism of its reflection in the relevant HELD concept, which is presented in the linguistic picture of the world of native speakers of the German language and language culture. In our study, we will focus on the use of the concept HELD in the headlines of Internet content, because the global network is the fastest to reflect all the trends and changes in the modern world in general and in public discourse in particular. The aim of our study is to analyze the features of the objectification of the HELD concept in the German linguoculture based on Internet discourse. To achieve this goal we will set the following tasks: 1) to analyze the transformation of the semantic content of the HELD concept in historical retrospect; 2) to single out the compatibility of the Held concept in the German-language Internet discourse and to distribute the selected material by semantic groups; 3) to analyze the semantic content of the HELD concept in the German-language Internet discourse. This article analyzes the compatibility of the concept and identifies key contexts, formed semantic groups for the use of the concept HELD in the linguistic picture of the world of modern Germans. As a result, conclusions were drawn about certain aspects of the social process in the modern German-speaking world (and, to some extent, Western civilization), which are reflected in the use and semantic content of the concept HELD in Internet discourse. The study of the context of the use of the concept HELD in modern German-language Internet discourse allows us to trace its associative-derivational (epidegmatic) connections, which fully reflect the connotation of the word at a certain time and in the relevant socio-cultural space. Thus, the use of the concept HELD in modern German-language media discourse allows us to highlight the semantic content of the concept, the dynamics of the archetype in the German-speaking space, as well as to trace the dominant values and current problems of society.

Key-words: hero, HELD, archetype, concept, collective unconscious, linguistic picture of the world, linguistic culture.

У статті мова йде про специфіку вживання лексеми Held у сучасному німецькомовному інтернет-дискурсі. Архетип героя є важливою структурою як індивідуального, так і колективного несвідомого, елементом як соціальної, так і політичної культури нації. Дослідити смислову наповненість даного архетипу для німецького народу можна крізь призму його відображення у відповідному концепті HELD, що представлений у МКС (мовній картині світу) носіїв німецької мови та лінгвокультури. У дослідженні аналізується функціонування лексеми Held у заголовках інтернет-контенту, адже саме глобальна мережа найшвидше відображає всі тенденції та зміни як у сучасному світі загалом, так і у суспільному дискурсі зокрема. Мета дослідження – проаналізувати особливості об'єктивації концепту HELD у німецькій лінгвокультурі на базі інтернет-дискурсу. Для реалізації мети поставлено такі завдання: 1) проаналізувати трансформацію смислового наповнення концепту HELD в історичній ретроспективі;